

สรุปประเด็นการเปิดตัวและสัมมนา
โครงการเครือข่ายเมืองในเอเชียเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
Asian Cities Climate Change Resilience Network (ACCCRN) – Thailand
วันอังคารที่ 19 มกราคม 2553 เวลา 08.30-16.30 น.
ณ โรงแรมเวียงอินทร์ อ.เมือง จ.เชียงราย

ภาพบรรยากาศงานวันเปิดตัวโครงการ

1. กล่าวต้อนรับ โดย นายสมพงษ์ กุลวงศ์ นายกเทศมนตรีนครเชียงราย
2. กล่าวเปิด โดย นายสุรัชย์ ลั่นทอง รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย
3. แนะนำมูลนิธิหรือคักีเฟลเลอร์และโครงการ โดย Ms. Anna Brown

➤ บรรยายพิเศษ “รู้จัก รู้ทัน...การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ”
โดย ดร.จำเนียร วรรณชัยพันธ์ ผู้อำนวยการอาวุโส สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

ดร.จำเนียร วรรณชัยพันธ์ กล่าวแสดงความยินดีกับเทศบาลนครเชียงราย ที่ได้มีโอกาสมาเรียนรู้และมาร่วมกับภาคีต่างๆ เพื่อหารือถึงปัญหา/สาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยเฉพาะภัยพิบัติที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เราควรมีมาตรการในการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับผลกระทบ ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพอนามัย การเกษตร การท่องเที่ยว ฯลฯ รวมถึงต้องสร้างความตระหนักให้กับประชาชน

และภาคีต่างๆ เพื่อให้เห็นความสำคัญและร่วมกันเฝ้าระวัง/สร้างเครือข่ายในการป้องกันภัยต่างๆ จะได้บรรเทาความเดือดร้อนเมื่อเกิดภัยพิบัติเกิดขึ้น

➤ บรรยายพิเศษ “การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับผลกระทบต่อสุขภาพ”

โดย รศ.ดร.กำพล รุจิวิชัย ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้น ปัจจุบันได้เกิดขึ้นจริง และส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพของประชาชน ดังต่อไปนี้

- การเกิดน้ำท่วม จะส่งผลต่อการสุขาภิบาล ความสะอาดของน้ำ เป็นต้น ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชากร
- ปัญหาภัยแล้ง ส่งผลให้ไม่มีน้ำในการเพาะปลูก มีผลกระทบทางด้านการเกษตร ทำให้อาหารขาดแคลน และทำให้เกิดโรคขาดสารอาหารในที่สุด รวมทั้งยังทำให้ร่างกายมีภูมิต้านทานลดลง นอกจากนี้การขาดแคลนน้ำสะอาดในการชำระร่างกายยังก่อให้เกิดโรคต่างๆ ได้อีก เช่น หิด เหา โลน ทั้งยังมีโอกาสในการเกิดโรคติดเชื้อต่างๆ รวมทั้งก่อเกิดโรคแปลกๆที่ไม่เคยพบเจอก็จะเกิดขึ้นในอนาคต
- ปัญหาคลื่นความร้อนที่มีความรุนแรงในช่วงฤดูร้อนในหลายๆ ประเทศ
- ก๊าซโอโซน ซึ่งเป็นหนึ่งในก๊าซเรือนกระจก (อยู่ในชั้นบรรยากาศสตราโทสเฟียร์) ถ้าเราได้รับก๊าซโอโซนมากขึ้นก็จะเป็นสาเหตุให้เกิดโรคหอบหืดและโรคทางเดินหายใจมากขึ้น
- โรคที่มีสัตว์หรือแมลงเป็นพาหะเพิ่มสูงขึ้น ทั้งจากสภาพอากาศและอุณหภูมิที่สูงขึ้น ทำให้เกิดการย้ายถิ่นของหนูและยังเป็นตัวเร่งให้เชื้อโรคเจริญเติบโตได้เร็วขึ้นด้วย นอกจากนี้ การที่อุณหภูมิสูงขึ้นส่งผลให้อายุของแมลงยาวนานขึ้น การเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศทำให้มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นก็มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้เชื้อโรคที่ติดมากับตัวแมลงมีการเคลื่อนที่และแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว ทำให้มีโอกาสติดต่อกันได้ง่ายขึ้น หรือยุ่งขยายพันธุ์ได้ง่ายขึ้น เนื่องจากอุณหภูมิในแต่ละพื้นที่ไม่แตกต่างกันทำให้อัตราการแพร่กระจายของโรคเกิดขึ้นได้ง่าย
- กรณีที่มีความชื้นสัมพัทธ์สูงขึ้น ฝนตกมาก ทำให้มีอากาศมีการขยายตัวมากขึ้น และเมื่ออุณหภูมิเพิ่มขึ้นทำให้เชื้อก่อโรคแพร่พันธุ์ได้รวดเร็วขึ้น ทั้งนี้ในปัจจุบันมีการเดินทางไปยังที่ต่างๆ ได้สะดวกยิ่งขึ้นทำให้การแพร่กระจายเชื้อโรคไปยังที่ต่างๆ เกิดขึ้นได้ง่าย เช่น โรคมาลาเรียก็จะพบในภูมิภาคอื่นๆ ที่ไม่พบโรคนี้มาก่อน โรคเท้าช้างเกิดจากยุงชนิดหนึ่ง พบในภาคตะวันตกและใต้ แต่ในอนาคตจะพบว่าอาจจะระบาดในพื้นที่อื่นได้
- ไวรัสที่ทำให้เกิดโรคไข้มองอักษะที่เกิดขึ้นในประเทศมาเลเซียแห่งแรก โดยมีหมูที่ป่วยแล้วคนไปสัมผัสหมูที่ป่วยแล้วติดเชื้อไวรัสนี้มา ซึ่งเป็นโรคอุบัติใหม่ปัจจุบันค้นพบว่ามีความคล้ายคลึงกับพาหะ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะเป็นตัวกระตุ้นให้โรคมีความรุนแรงขึ้นและเกิดได้เร็วขึ้น

- กระบวนการกลุ่ม “รู้จักและเข้าใจการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ”
โดย นายทองจันทร์ หอมเนตร วิทยากรกระบวนการ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

คำถามที่ 1 ท่านมีความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศอย่างไร อภิปราย และมีตัวอย่างที่สังเกตเห็นได้ในบ้านเมืองของเรา

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศที่ไม่เป็นไปตามฤดูกาล ซึ่งมีผลต่อสิ่งมีชีวิต วิถีชีวิตในแต่ละพื้นที่ที่เปลี่ยนไป สาเหตุสำคัญเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การบุกรุกพื้นที่ป่า ตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า

○ ฤดูกาล มีการผันแปรของฤดูกาล

- อุณหภูมิ สูงขึ้นหรือต่ำกว่าปกติ

ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ หมายถึง ความไม่เป็นปกติของภูมิอากาศ ภูมิอากาศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่คงที่

_____ ลงของฤดูกาลไม่เป็นไปตามฤดูกาล เช่น ช่วงที่เคยมีฝนตกชุกกลับไม่มีฝนตกเลย สภาวะอากาศเดี๋ยวร้อน เดี่ยวหนาว เวลาที่มีฝนฟ้าคะนองมีลูกเห็บตามมาด้วย มีพายุ

_____ ิดชะล้างพังทลายของดิน เกิดฝนตกมาก ส่งผลให้ผลผลิตไม่เป็นไปตามธรรมชาติ ผลผลิตลดน้อยลง

คำถามที่ 2 วิเคราะห์ผลกระทบ การเชื่อมโยงของปัญหาต่าง ๆ จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

สุขภาพ

- พบโรคติดต่อที่หายไปจากประเทศไทยนานแล้ว เช่น โรคเท้าช้าง และโรคติดต่ออื่นๆ ที่เกิดจากสัตว์พาหะ เช่น โรคฉี่หนู โรคมาลาเรีย โรคกระบาด โรคไข้เลือดออก (ปัญหาเรื่องโรค

โรคมียิ่งเพิ่มขึ้นเนื่องจากสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะ ยุง แมลงวัน และหนู

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือสาธารณสุขจำเป็นต้องมีมาตรการบริหารจัดการในแก้ปัญหา
องค์การบริหารจัดการส่วนท้องถิ่น
- หมอกควัน
 - เกิดขึ้นเนื่องจากการเผาป่า เผาหญ้า เศษขยะต่างๆ เนื่องจากความแห้งแล้งหรือเพื่อการ
ขยายพื้นที่ทำกิน ขาดการบังคับใช้กฎหมายที่เคร่งครัด ขาดการให้ความรู้ประชาชน ขาด
การประเมินผลและติดตามอย่างจริงจัง
- _____

ซุก มีการตัดไม้ทำลายป่ามาก และเมื่อมีน้ำป่า
ไหลหลากมา ปริมาณน้ำจะมากทำให้ฝายที่กักเก็บน้ำพังทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อน
พื้นที่ที่ประสบปัญหาบ่อยครั้ง คือแม่ฟ้าหลวง เวียงป่าเป้า เวียงทอง แม่จันท์ และอำเภอเมือง
- _____

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง งบประมาณน้อย ขาดเครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัย บุคลากรมีจำนวน
จำกัด มีการประชาสัมพันธ์น้อย ประชาชนขาดความรู้และขาดการอบรมให้ความรู้เรื่องข้อมูล

**คำถามที่ 3 จากการศึกษาสถานการณ์ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่
ผ่านมามาทำปฏิบัติอย่างไร และมีแผนที่จะปฏิบัติอย่างไรในการปรับตัวกับเรื่องดังกล่าว**

- ผลักดันให้ปัญหาเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นวาระสำคัญของจังหวัด มีการวางแผน
เนื่องจากจังหวัด
เชียงใหม่มีเขตติดต่อกับพื้นที่อื่นๆ ต้องมีการให้ความรู้กับกลุ่มเสี่ยง มีการเตรียมพร้อมเกี่ยวกับ
- ต้องสร้างแรงจูงใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และมีการเสนอแนวทางเลือกในการปรับตัวให้กับ
บริบทของท้องถิ่น
- มีการศึกษาวิจัยเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้อง ยกตัวอย่างเช่น การวิจัยเกี่ยวกับรอยตะเข็บชายแดนหรือ
เกี่ยวข้องกับเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศมีนัยสำคัญ
ทางสถิติหรือไม่

○ ต้องมีการพัฒนาแกนนำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนไปถึงการขยายผลไปสู่

○ ต้องเน้นการมีส่วนร่วม แต่งตั้งคณะทำงานตามแผนงาน/โครงการ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อ

➤ เสวนา “เมืองเชียงราย...กับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ”

ผู้ร่วมเสวนา

1. รศ.ดร.กำพล รุจิวิชัยภูมิ ผู้อำนวยการสำนักเสริมการศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. รศ.ดร.ทรรษา สงวนน้อย หัวหน้าศูนย์ศึกษาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
3. นายณรงค์ อินโส นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเชียงราย

4. นายสมเกียรติ ชื่นธีระวงศ์ นายกสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

5. นายอนุรัตน์ อินทร รองนายกเทศมนตรีนครเชียงราย

ดำเนินรายการโดย ดร.จำเนียร วรรัตน์ชัยพันธ์ ผู้อำนวยการอาวุโสสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

ผู้ร่วมเสวนาทั้ง 5 คน ได้พูดคุยกันในประเด็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นในเมืองเชียงราย แนวทางการดำเนินการเพื่อบรรเทา รวมทั้งปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดของเมืองเชียงรายในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ระบบฐานข้อมูล

- ปัญหาที่ยังประสบเหมือนกันคือข้อมูลที่ได้อาจไม่น่าเชื่อถือ ซึ่งส่วนใหญ่ นักวิจัยหรือนักศึกษาต้องได้ข้อมูลแนวกว้าง และข้อมูลเป็นข้อมูลระยะสั้นไม่ต่อเนื่อง จึงไม่สามารถรู้ได้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีความผิดปกติหรือไม่ แต่ถ้าจะเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ ให้สอดคล้องกันนั้น ต้องนำเอาข้อมูล 2-3 ข้อมูล มาพิจารณาร่วมกันก็สามารถสรุปได้ว่ามันเกี่ยวข้อง/เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศอย่างไร
- ปัญหาในการเข้าถึงข้อมูล โอกาสที่ชาวบ้านจะรับรู้ข้อมูล/ข่าวสารยังมีน้อยมาก ต้องมีการพัฒนาระบบที่ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูล/ข่าวสาร เช่น ใช้สื่อวิทยุหรือสื่ออื่นประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร

ด้านสาธารณสุขหรือสุขภาพ

- ปัญหาเรื่องโรคที่เกิดจากพาหะต่างๆ เช่น ยุง หนู ฯลฯ เทศบาลต้องให้ความรู้กับประชาชน มีการสนับสนุนให้เลี้ยงปลาหางนกยูงเพื่อเป็นการกำจัดลูกน้ำยุงลาย ซึ่งอาจจะให้ทาง อสม. เป็นผู้ถ่ายทอดข่าวสารภาคประชาชน
- แต่งตั้งหน่วยงานในทุกภาคส่วนให้มีส่วนในการประสานงาน เช่น เทศบาลมีประธานชุมชนในการประสานงานและแพร่กระจายข้อมูล (เสียงตามสาย)
- ให้มีการจัดทำข้อมูล/รายงานของโรคต่างๆ เช่น โรคระบาด ทำการประเมินค่าโรคในท้องถิ่นว่ามีค่าเกินปกติหรือไม่ ถ้าเกินจะได้มีมาตรการในการควบคุม/ป้องกันโรคต่อไป
- พัฒนาทักษะบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวกับด้านสาธารณสุข เพื่อให้ความรู้ผลกระทบต่อด้านสุขภาพกับประชาชน

ด้านการท่องเที่ยว

- ผลจากปัญหาหมอกควัน อาจส่งผลกระทบต่อการบินของนักท่องเที่ยวได้ หรือการที่อากาศเปลี่ยนแปลง อาจส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่
- แนวทางการดำเนินการ คือ การจัดรูปแบบการนำเสนอข้อมูลให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้/เข้าใจข้อมูลที่ถูกต้อง และรณรงค์ในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หมอกควัน/ไฟป่า

- การสื่อสารให้ชาวบ้านเข้าใจถึงปัญหาและผลกระทบจากการเผาป่า และควรชี้แจงสื่อให้ผู้นำชุมชนชาวบ้านให้ตระหนักถึงผลกระทบที่จะตามมา เพื่อการป้องกันภัยพิบัติต่างๆ รวมทั้งผลักดันการแก้ไขปัญหาการเผาป่า ให้เป็นวาระเมือง
- แก้ไขพฤติกรรมกรรมการเผาป่าว่าจะดำเนินการอย่างไร มีเวลาการเผาและแนวเขตที่เผาได้ มีการบังคับใช้กฎหมาย โดยหน่วยงานที่ดูแลเรื่องนี้เป็นสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ปก. ต้องหาหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลในเรื่องนี้อย่างชัดเจนเพื่อวางแผนการแก้ไขปัญหาต่อไป หรืออาจจะต้องร่วมมือกันในแต่ละภาคส่วน
- สำนักป่าไม้ และสำนักของกรมอุทยานแห่งชาติของกรมป่าไม้ เป็นหน่วยงานที่มารับผิดชอบดูแลเรื่องนี้ โดยมีการเตรียมถ่ายโอนอำนาจสู่ อบต.

ด้านการเกษตร

- ผลผลิตทางการเกษตรอาจไม่ได้ผล เช่น ลำไย ถ้าหนาวานลำไยจะติดผลมาก
- สนับสนุน/พัฒนางานวิจัยที่จะเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหาด้านเกษตรกรรมและต้นเหตุของการเผาป่า เช่น งานวิจัยของทางมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ในการเลี้ยงหนอนแดงเพื่อช่วยย่อยสารอินทรีย์
- กลุ่มเกษตรกรปลอดการเผา โดยใช้มาตรการปลอดการเผา
- ปี 53 จะดำเนินมาตรการ การไถกลบตอซังและการเพาะเห็ดฟาง โดยการใช้ฟางให้เป็นประโยชน์ลดการเผา

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่จะสามารถทำงานด้วยกัน

1. ปัญหาหมอกควัน เนื่องมาจากการเผาป่าหรือจากการเกษตร
 - ปัญหาหมอกควันจากการเผาไหม้ โดยทั่วไปจะมีความรุนแรงค่อนข้างมากในช่วงหน้าแล้ง (กุมภาพันธ์-เมษายน) ซึ่งช่วงนี้จะเป็นช่วงวิกฤติมาก ถ้าเรามีวิธีในการระงับไฟป่ารวมทั้งดูไปถึงสาเหตุว่าการเผาเกิดจากอะไร เกี่ยวกับปากท้องหรือประเด็นใด แล้วต้องสร้างเครือข่ายเพื่อประสานความร่วมมือในการแก้ปัญหาด้วย
 - ควรมีโอกาสทำงานย่อย เพื่อประสานและทำงานอย่างจริงจังต่อไป ตัวอย่างการจัดการเพื่อลดการเผาป่า ได้แก่ ที่อำเภอเทิง มีการซื้อขายใบไม้ถุงหนึ่ง 15 บาท และท่อนไม้ ท่อนละ 10 บาท เป็นต้น และเรื่องหนองที่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ซึ่งแนวทางการลดการเผาป่านั้นสามารถหานวัตกรรมใหม่ๆ แล้วทำให้เกิดรายได้ หรือการศึกษาวิจัย และนำเรื่องของวิทยาศาสตร์ต่างๆ เข้ามาช่วยในการแก้ปัญหา และช่วยส่งเสริม ดังนั้นเรื่องหมอกควันกำหนด เป็นประเด็นยุทธศาสตร์และจะต้องให้ความสำคัญ ที่จะต้องเอาภาคีที่เกี่ยวข้องเข้ามาจัดการด้วย
2. ปัญหาสุขภาพ จากโรคติดต่อโดยมีพาหะนำโรค อย่างเช่น
 - ยุงและหนู จัดเป็นพาหะนำโรคที่สามารถควบคุมการเจริญเติบโตได้ เราควรมีมาตรการในการศึกษาหาวิธีการจัดการให้เหมาะสม เพื่อลดปัญหาการแพร่ระบาดของโรคต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร ขยะ เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของเขตเมือง ถ้ามีการจัดการเมืองที่ดี ขยะก็ลดลง เมื่อขยะลด หนูก็ลดลง ส่งผลให้โรคที่มีหนูเป็นพาหะก็ลดลงตามมา
 - โรคที่ไม่เคยเกิดขึ้นแต่ปัจจุบันมีเกิดขึ้นแล้ว คือโรคเท้าช้าง เกิดที่ชุมชนที่ 1 คือชุมชนดอยสะแก้น และอีกชุมชนหนึ่งอยู่ทางเข้าหน้าเทศบาลเป็นเขตติดต่อกับทาง อบต. ปรากฏว่าต้นเหตุที่นำมาซึ่งโรคนี้คือชาวต่างด้าว ซึ่งตรงนี้มีปัญหามาจากด้านประชากรคือต้องอาศัยแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงาน ซึ่งต้องมีการให้ความรู้กับชุมชนด้วย
3. การจัดการเมืองเชิงรายได้ให้เป็นเมืองแห่งคาร์บอนต่ำ (Low carbon city) เป็นเรื่องที่ควรสนับสนุนอย่างยิ่ง

สรุปประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญได้แก่

1. ประเด็นเรื่องการลดมลพิษหมอกควัน
2. ประเด็นเรื่องการเกษตร การลดลงของขยะ น้ำเสีย
3. ประเด็นเรื่องการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมและการจัดระเบียบ เมืองชุมชน ประชากรแฝง
4. ประเด็นทุกภาคส่วนเครือข่ายภาคประชาชนการเรียนรู้ร่วมกันของภาคีต่างๆ
5. ประเด็นเรื่องการบริหารจัดการระบบฐานข้อมูล
6. ประเด็นเรื่องสุขภาพ